

ผลของโปรแกรมส่งเสริมศักยภาพผู้ดูแลต่อความเป็นภาระของผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง

สุวรรณา จงห้วงกลาง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพยาบาลครอบครัว

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

กรกฎาคม 2549

ISBN 974-502-837-7

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ของ สุวรรณ จงห้วงกลาง ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลครอบครัว ของ
มหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร. วรรณิ์ เดียววิเศษ)
.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จินตนา วัชรสินธุ์)
.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภรณ์ คีนาน)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร. วรรณิ์ เดียววิเศษ)
.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จินตนา วัชรสินธุ์)
.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภรณ์ คีนาน)
.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัชนี สรรเสริญ)
.....กรรมการ
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ศาสตร์ เสาวคันธ์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลครอบครัว ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. ประทุม ม่วงมี)
วันที่...5... เดือน...พฤษภาคม... พ.ศ. 2549

การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุน และส่งเสริมการวิจัย ระดับบัณฑิตศึกษา

จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

ประจำปีการศึกษา 2548

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาให้คำปรึกษาและช่วยแนะนำแก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างดียิ่ง จาก รองศาสตราจารย์ ดร. วรณีย์ เดียววิเศษ ซึ่งเป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จินตนา วัชรสินธุ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาภรณ์ คีนาน กรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้รับแนวทางในการศึกษา ค้นคว้า หาความรู้และประสบการณ์อย่างกว้างขวาง ในการทำวิทยานิพนธ์ รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ดังปรากฏชื่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ที่ได้ให้ความกรุณา และอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบประเมิน และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบปากเปล่า ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุงแก้ไขจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการ โรงพยาบาลกบินทร์บุรี อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี เจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียนและสถิติ รวมทั้งเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยในเขตอำเภอกบินทร์บุรีที่เกี่ยวข้องได้อำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล และขอขอบพระคุณผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่เข้าร่วมการวิจัยทุกท่าน ในการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพาที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้ และขอขอบพระคุณสำหรับกำลังใจ และการช่วยเหลือตลอดระยะเวลาที่ทำการวิจัยจากเพื่อนร่วมรุ่นทุกคน ในสาขาวิชาการพยาบาลครอบครัว เครือญาติ ครอบครัว ตลอดจนทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือสนับสนุน ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จด้วยดี

สุวรรณา จังหวะกลาง

45922910: สาขาวิชาการ: การพยาบาลครอบครัว; พย.ม. (การพยาบาลครอบครัว)

คำสำคัญ: ส่งเสริมศักยภาพ/ ผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง/ ความเป็นภาระ

สุวรรณา จังหวะกลาง: ผลของโปรแกรมส่งเสริมศักยภาพผู้ดูแลต่อความเป็นภาระของผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง (EFFECT OF THE ENHANCING CAREGIVER COMPETENCY PROGRAM ON BURDEN AMONG FAMILY CAREGIVERS OF STROKE PATIENTS) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์: วรณี เดียวอิสระ, Ph.D., จินดา วัชรสินธุ์, Ph.D., อารณ ดีนาน, Ph.D. 84 หน้า. ปี พ.ศ. 2549. ISBN 974-502-837-1

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ชนิดศึกษาสองกลุ่มวัดก่อนและหลัง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมศักยภาพผู้ดูแลต่อความเป็นภาระของผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้ดูแล ซึ่งเป็นสมาชิกครอบครัวผู้ป่วยซึ่งเข้ารับการรักษาที่แผนกผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยฉุกเฉิน โรงพยาบาลกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 20 ราย เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จัดกลุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 10 ราย ตามคุณสมบัติที่กำหนด กลุ่มควบคุมได้รับการพยาบาลตามปกติ กลุ่มทดลองได้รับการพยาบาลตามปกติ และได้รับการส่งเสริมศักยภาพที่บ้านเป็นรายบุคคล ซึ่งประกอบไปด้วยการประเมินศักยภาพในการดูแลผู้ป่วย การให้ความรู้ การฝึกทักษะ และการสนับสนุนทางอารมณ์จำนวน 2 ครั้ง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ความเป็นภาระของผู้ดูแล โดยเฉพาะการลดความเป็นภาระของครอบครัวผู้ดูแลผู้ป่วย ซึ่งผู้วิจัยดัดแปลงแบบวัดของ มอนต์โกเมอรี และคณะ (Montgomery, Gonyer & Hooyman, 1985) ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ความเป็นภาระเชิงปรนัย และแบบสัมภาษณ์ความเป็นภาระเชิงอัตนัย ทั้งกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลอง ได้ตอบแบบสัมภาษณ์ความเป็นภาระของผู้ดูแล 2 ครั้ง ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การทดสอบที (dependent t — test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA)

ผลการวิจัย พบว่า ความเป็นภาระเชิงปรนัยและเชิงอัตนัยของผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ในกลุ่มทดลองลดลง ภายหลังได้รับ โปรแกรมส่งเสริมศักยภาพผู้ดูแล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ความเป็นภาระเชิงปรนัยและเชิงอัตนัยของผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ในกลุ่มทดลองที่ได้รับ โปรแกรมส่งเสริมศักยภาพผู้ดูแล ต่ำกว่า กลุ่มควบคุมที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

ผลการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางพัฒนา การดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองและครอบครัว โดยเฉพาะการลดความเป็นภาระของครอบครัวผู้ดูแลผู้ป่วย

45922910: MAJOR: FAMILY NURSING; M.N.S. (FAMILY NURSING)

KEYWORDS: COMPETENCY/ FAMILY CAREGIVERS OF STROKE PATIENTS/
BURDEN

SUVANTHANA CHONGHUANGKLANG: EFFECT OF THE ENHANCING
CAREGIVER COMPETENCY PROGRAM ON BURDEN AMONG FAMILY
CAREGIVERS OF STROKE PATIENTS. THESIS ADVISORS: WANNEE DEOISRES,
Ph.D., CHINTANA WACHARASIN, Ph.D., APORN DEENAN, Ph.D. 84 P. 2006.
ISBN 974-502-837-1

The two groups, pretest-posttest quasi experimental research aimed to examine the effect of enhancing caregiver competency program on burden among family caregivers of stroke patients who were treated at the out patient and emergency department of KabinBuri hospital, Prachin Buri province. Purposive sampling method was used to recruit 20 family caregivers of stroke patients, 10 in a control group and 10 in an experimental group. The control group received regular nursing care of KabinBuri hospital. The experimental group received regular nursing care of Kabinburi hospital and enhancing caregiving competency program at home. The components of the enhancing competency program included assessment of caregiver competency in caring for the patient, health education, caring skill training, and emotional support. Caregiver Burden Interview questionair was adapted from Montgomery and et al. questionair which consisted of objective & subjective burden interview questionair. The control and experimental groups completed the Objective and Subjective Burden interview questionair twice. Data were analyzed by using Dependent t - Test and ANCOVA.

The results of the study showed that:

1. The Objective and Subjective Burden of the experimental group after received enhancing caregiving competency program decreased significantly ($p < .05$).
2. The Objective and Subjective Burden of the experimental group was significantly lowered than the control group ($p < .05$).

The results of the study could be used as a nursing intervention to decrease family caregivers burden.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฌ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์.....	4
สมมติฐานการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
โรคหลอดเลือดสมอง	7
แนวคิดความเป็นภาระของผู้ดูแล (Caregiver Burden)	9
ความเป็นภาระของผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง	15
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นภาระของผู้ดูแล.....	17
โมเดลการดูแลชีวิตอย่างมีคุณภาพ (The Quality-Caring Model) และโปรแกรม	
ส่งเสริมศักยภาพผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง.....	22
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	26
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	27
การออกแบบการวิจัย.....	27
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	27
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	29
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	31
การพิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัย.....	32

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
สถานที่ทำการศึกษาและเก็บข้อมูล.....	32
ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล	32
การวิเคราะห์ข้อมูล	35
4 ผลการวิจัย	36
5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	42
สรุปผลการวิจัย.....	42
อภิปรายผล	43
ข้อจำกัดในการวิจัย.....	45
ข้อเสนอแนะ.....	45
บรรณานุกรม.....	48
ภาคผนวก.....	55
ภาคผนวก ก.....	56
ภาคผนวก ข.....	58
ภาคผนวก ค.....	65
ภาคผนวก ง.....	80
ประวัติย่อของผู้วิจัย	84

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการดูแลผู้ป่วย ระดับของการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันให้ผู้ป่วย ความสัมพันธ์กับผู้ป่วยและผู้ช่วยผู้ดูแล.....	37
2 แสดงคะแนนความเป็นภาระของผู้ดูแลก่อนการทดลองและหลังการทดลองในกลุ่มทดลอง ($n = 10$).....	39
3 แสดงคะแนนความเป็นภาระของผู้ดูแลก่อนการทดลองและหลังการทดลองในกลุ่มควบคุม ($n = 10$).....	39
4 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเป็นภาระของผู้ดูแลเชิงปรนัย และคะแนนความเป็นภาระของผู้ดูแลเชิงอัตนัยของกลุ่มทดลองก่อน และหลังการทดลอง ($n = 10$).....	40
5 เปรียบเทียบคะแนนความเป็นภาระของผู้ดูแลเชิงปรนัย ในกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA) โดยใช้คะแนนความเป็นภาระของผู้ดูแลเชิงปรนัยก่อนการทดลอง เป็นตัวแปรร่วม (Covariate Variable) ($n = 20$).....	40
6 เปรียบเทียบคะแนนความเป็นภาระของผู้ดูแลเชิงอัตนัย ในกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA) โดยใช้คะแนนความเป็นภาระของผู้ดูแลเชิงอัตนัยก่อนการทดลอง เป็นตัวแปรร่วม (Covariate Variable) ($n = 20$) ...	41

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 โมเดลการดูแลชีวิตอย่างมีคุณภาพ.....	24
2 โปรแกรมส่งเสริมศักยภาพตามกรอบแนวคิด.....	26
3 รูปแบบการทดลอง.....	27
4 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	34